

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертаційну роботу Самофатова Михайла Ігоровича
за темою «Італія в політичних та економічних євроатлантичних
інтеграційних процесах (1949-1999 рр.)»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії (в галузі історії)
за спеціальністю 032 Історія та археологія**

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з планами наукових робіт.

Вивчення євроатлантичної інтеграції з історичної перспективи дозволяє глибше розуміти сучасні політичні процеси у країнах західного світу. Це є тим більш актуальним в умовах сучасного протистояння України проти країни-агресора. Реалізація курсу на інтеграцію з ЄС і НАТО, задекларованого у Конституції, має на меті включити Україну на постійній основі до існуючої архітектури євроатлантичної безпеки задля забезпечення сталого розвитку нашої держави у майбутньому.

Незважаючи на наявність значної кількості праць в українській науці, присвячених ЄС і НАТО, лише незначна частина з них виходить за рамки сучасного періоду розвитку цих організацій. Ще менше спеціальних досліджень присвячено Італії – одного з ключових союзників України після початку повномасштабного вторгнення. Все це зумовлює необхідність появи нових досліджень, присвячених новітній історії Італійської республіки, зокрема, її євроатлантичній інтеграції протягом ХХ ст.

Дисертаційне дослідження виконувалося на кафедрі археології, етнології та всесвітньої історії факультету історії та філософії Одеського національного університету імені І.І. Мечникова в рамках науково-дослідної теми кафедри №351 «Застосування методів інтелектуальної історії в гуманітарних науках: контекстуальний підхід до вивчення текстів» 2024 – 2028 рр. (підстава для виконання теми Наказ ОНУ імені І. І. Мечникова № 2989-18 від 29.12.2023).

Наукові положення, розроблені особисто дисертантом та їх новизна.

Дисертаційна робота Самофатова М. І. є першим комплексним дослідженням історії Італії у контексті євроатлантичної інтеграції другої половини ХХ ст. в українській історіографії.

Структура дисертаційного дослідження побудована за проблемно-хронологічним принципом і не викликає суттєвих зауважень. Вступ містить усі необхідні елементи.

Для написання роботи було залучено значний обсяг історичних джерел. Серед них особливе значення мають документи міністерства закордонних справ Італії та парламенту Італії. Також були залучені документи міжнародних організацій: ЄОВС, ЄЕС, ЄС, НАТО, ООН. Додатково були залучені американські матеріали: документи державного департаменту США, архіву національної безпеки США. Особливої уваги заслуговують опрацьовані матеріали з приватних історичних архівів. Були використані матеріали періодичної преси та мемуарів. Залучення різноманітних за походженням джерел дозволило в повній мірі розкрити тему дисертаційного дослідження.

У першому розділі слід відзначити доволі ґрунтовний та критичний аналіз історіографії проблематики дисертації. Дослідження проведене на високому науковому і професійному рівні. У другому розділі розглянуто обставини входження Італії до євроатлантичних структур, починаючи з 1949 р.: НАТО, ЄОВС та ЄЕС. Проаналізовано, яким чином участь в цих організаціях сприяла зміцненню військової та політичної моці Італії та Європи в цілому. Показано, яким чином пов'язані між собою процеси європейської інтеграції та італійського «економічного буму» 1957-1962 рр.

У третьому розділі проаналізовано, яким чином зміни у зовнішньополітичному курсі італійського уряду сприяли еволюції безпекової стратегії НАТО та ЄЕС. Цінним внеском робота є прив'язка італійської історії до глобальних подій 1960-х – 1980-х рр., зокрема, Карибської кризи, нафтової кризи 1973-1974 рр. та політики «розрядки». Відзначається, що

Італія відіграла ключову роль у домовленості про перехід від ЄЕС до ЄС. Як і в попередньому розділі, автор обґрунтовує свої висновки використанням значної кількості джерел та літератури.

У четвертому розділі показано, як Італія адаптувалася до змін у світовій міжнародній політиці, викликаних завершенням «холодної війни». Автор звертає увагу на взаємозв'язок між кризовими процесами у внутрішній політиці (скандал «Чисті руки») та процесом вступу до ЄС. Було наголошено, що в ході 1990-х рр. європейський чинник став дещо превалювати над атлантичною співпрацею у зовнішньополітичному курсі італійських урядів. Водночас, Італія приймала активну участь у миротворчих операціях НАТО та ООН, і надавала допомогу країнам, що претендували на вступ до євроатлантичних структур.

Висновки дисертації є ґрунтовними і такими, що логічно впливають з її тексту.

Наукове та практичне значення дисертаційної роботи полягає в можливості її використання для історичного та політологічного аналізу участі окремих держав в рамках процесу євроатлантичної інтеграції. Основні положення, узагальнення і результати, зібраний матеріал можуть застосовуватись у підготовці монографій, підручників, посібників, навчальних курсів із всесвітньої історії, історії міжнародних відносин, політології.

Основними науковими результатами дослідження, які характеризуються новизною, слід вважати:

- проведення першого комплексного дослідження євроатлантичної інтеграції Італії другої половини ХХ ст. в українській історіографії;
- виділення основних етапів євроатлантичної інтеграції Італії як цілісного історичного процесу;
- введення до наукового обігу нових документи з архіву міністерства закордонних справ Італії, архівів Палати депутатів та Сенату Італії, історичного архіву ЕНІ, архіву національної безпеки США.

- визначення місця «східної політики» Італії 1960-1980-х рр. у контексті загальної стратегії розвитку ЄЕС та НАТО;

Оцінка мови та стилю дисертації.

Мова дисертації – грамотна, стиль викладення – академічний, науковий.

Відповідність діючим вимогам щодо оформлення дисертації.

Оформлення дисертації відповідає затвердженим вимогам до оформлення дисертації відповідно до наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними згідно наказу МОН від 31 травня 2019 р. № 759).

Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту.

Дисертаційне дослідження Самофатова М.І. відповідає спеціальності 032 «Історія та археологія».

Зауваження та рекомендації:

1. У тексті роботи містяться згадки про видатних представників Італії на чолі євроатлантичних структур. Зокрема, наводиться приклад М. Брозіо на посаді генерального секретаря НАТО. У той же час, бракує більш систематичного огляду діяльності постійних делегацій Італії у рамках ЄС та НАТО.

2. У другому розділі автор використовує матеріали Інституту статистики Італії для обґрунтування власних тез щодо еволюції участі Італії в рамках процесу європейської інтеграції. Використання статистичних матеріалів могло би мати більш комплексний характер. Те ж саме стосується і залучення результатів соціологічних опитувань Євробарометру, використаних у четвертому розділі.

3. Дисертант згадує про зміну позиції опозиційних партій по відношенню до євроатлантичної інтеграції. Можна було би аргументувати свої висновки, більш активно використовуючи матеріали партійної преси, що значно би розширило розуміння внутрішньополітичного контексту в Італії.

Зазначені зауваження та пропозиції не зменшують важливості дисертаційної роботи і носять рекомендаційний характер.

Відповідність дисертації вимогам, передбаченим пунктами 6, 7 Порядку присудження ступеня доктора філософії, що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 р., № 502 від 19 травня 2023 р., № 507 від 3 травня 2024 р.

Дисертація подана у вигляді спеціально підготовленої кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису, виконана здобувачем особисто, містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для історичної науки та підтверджуються документами, які засвідчують проведення таких досліджень, а також свідчать про особистий внесок здобувача в науку та характеризуються єдністю змісту.

Кількість наукових публікацій, повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих із співавторами та зарахованих за темою дисертації.

За результатами роботи над дисертацією її автором видано 11 публікацій, з яких 5 статей, опублікованих у фахових виданнях; 6 публікацій, що засвідчують апробацію матеріалів дослідницької роботи.

Результати перевірки роботи на академічний плагіат.

Робота пройшла перевірку на антиплагіат. Оригінальність тексту складає 94,38%.

Висновок щодо дисертаційної роботи.

На основі зазначеного вважаємо, що дисертаційне дослідження «Італія в політичних та економічних євроатлантичних інтеграційних процесах (1945 - 1999 рр.)», подане до захисту на здобуття ступеня доктора філософії, містить обґрунтовані та достовірні наукові результати і висновки, за своїм науковим рівнем і практичною цінністю, змістом та оформленням відповідає вимогам,

що передбачені наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами), постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», із змінами, внесеними Постановою КМУ № 341 від 21.03.2022 року та №502 від 19.05.2023 року, а її автор Самофатов Михайло Ігорович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

08.05.2025

Рецензент

завідувач кафедри міжнародних відносин

Одеського національного університету

імені І. І. Мечникова,

доктор політичних наук, професор

Брусиловська О. І.

Підпис *О. І. Брусиловської*
Вчений секретар ОНУ імені І. І. Мечникова
С. В. Курандо
